

ב. כתבו הראשונים שאין חשש להחלפת פירות אלא אם ידוע שיש לעכו"ם פירות משלו [או בטחון הטוחן לאחרים] (ער"ש ורא"ש דמאי ג,ד. וע' זכר יצחק ט).

## דף יב

טו. א. האם אפשר לפדות פטר חמור במינים דלהלן: עגל, חיה, שה שחוט, טריפה, בעל מום, כלאים, כוי, נדמה, שה יותר מבן שנה, נקבה, בן פקועה, שה מפסולי המוקדשין, בהמת שביעית?  
ב. הנותן פטר חמורו לכהן ללא פדיון – מה יעשה בו?  
ג. המפריש שה לפדיון חמורו ומת השה – מה יעשה בו? והאם הבעלים חייב להפריש שה אחר?  
ד. המפריש שה לפדיון חמורו ומת החמור – מה דינו?

א. אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטתה ולא בטרפה (שה שה מפסח), ולא בשה של פסולי המוקדשין (כצבי וכאיל).

אבל פודין בשה יותר מבן שנה, בין זכר בין נקבה, בין תם בין בעל מום (תפדה תפדה – ריבה). ומשמע שפודים ביתום שמתה אמו בלידתו, הגם שפסול לקדשים ולמעשר. וצ"ע (עפ"י שפ"א). כלאים (כגון הבא מתיש ורחל); לתנא קמא אין פודין בו (שה – שה). ור' אליעזר (צ"ל: אלעזר. תוס' מתיר מפני שהוא 'שה'). נדמה; פרה שילדה כמין עז – ודאי אין פודים בו.

צ"ע מדוע הושמטה הלכה זו בפוסקים (רש"י). ובלקוטי הלכות הביא הלכה זו וציין לרמב"ם, וצ"ב. רחל שילדה כמין עז – לדעת רבי אליעזר ודאי פודים בו, קל וחומר מכלאים. לחכמים, נסתפקו בגמרא ולא פשטו.

א. מספק לא יפדה, ואם פדה ונתן לכהן – הריהו מוחזק ואין מוציאים מידו [שאעפ"י שתקפו כהן מוציאים מידו, אם החזיק ברשות – אין מוציאים], והחמור אסור בהנאה (עפ"י רמב"ן ורא"ש). והרמב"ם (בכורים יב,ט) כתב שבדיעבד – פדוי [שלא כשאר ספקות שפסק הרמב"ם (שם הט"ז והי"ט) שחייב לפדות או לערוף]. ופרש הנצי"ב דעתו, לפי שזה שאין פודין בנדמה – מדרבנן הוא הלכך יש להקל בספק דרבנן (וכיו"ב כתב בשפ"א שזה שאין פודין נדמה – מדרבנן, וכן צדד בחזו"א יז,יב) לפרש דברי הרמב"ם.

ב. אפשר שגם אם יש בו מקצת סימנים הדומים לאמו, הרי זה בכלל הספק שבגמרא (חזו"א). כוי (הבא ממין תיש וצבי); אין פודין בו (לת"ק – מודאי שהרי הוא כלאים. ולר"א – מפני שהוא ספק). [מהסוגיא בחולין (פ) משמע שאם אמו צבייה, אף לר"א אין פודים בו מודאי, שאפילו אם חוששים לזרע האב אינו אלא מקצת שה ואין פודים אלא ב'שה' שלם].  
בן פקועה; לרבי מאיר הסובר שהוא טעון שחיטה – הריהו כשאר שה ופודים בו (כל שכלו לו חדשיו והוא חי). ולחכמים, לדברי מר זוטרא אין פודין בו (שהריהו כשחוט ונתמעט משה שה. ערש"י) ולרב אשי פודים, שבכלל שה הוא.

א. הרמב"ם (בכורים יב,ט) פסק שפודים בו, כרב אשי (וכן הוא בשו"ע י"ד שכא,ד). ואילו רבנו חננאל כתב (מובא ברמב"ן וברא"ש [וכן י"ג גם ברמב"ם. ע' רדב"ז ומהריט"א ועוד]). וכן הביא דעה זו הרמ"א (שמסתבר שהלכה כמר זוטרא).

ב. הרמב"ן והרשב"א (בחדושיהם לחולין עד:): כתבו שלפי האמת אף לר"מ אין פודים בו, מגזרה-שזה מפסח.

**בהמת שביעית;** אין לפדות בה פטר חמור ודאי (לאכלה ולא לסחורה), אבל פודים בה את הספק (כיון שמפריש טלה לעצמו, כר' יהודה – קורא אני בו לאכלה).

כל אלו (מלבד בהמת שביעית), ניתן לפדות בהם בשווי החמור, שהרי פודים אותו בשווי בכל דבר, שלא גרע מהקדש. לא נתמעטו אלא לפדותו בתורת 'שה'.

ואף בפסולי המוקדשין נראה שאפשר לפדות בהם בשווי (נמוקי הגרי"ב, וכן צדד בחזו"א. ובשפ"א נשאר בדבר בצ"ע. וכ"מ בטו"א בהקדמה).

**ב.** אין ליתן פטר חמור לכהן אא"כ פודה (או עורף. יו"ד שכ"א, ה) בפניו, שהכהן, אפילו אינו ידוע לנו כחשוד על הדבר, מורה התר לעצמו ואינו פודהו.

**א.** כהן שקיבל פטר חמור אסור לקיימו ללא פדיה אפילו שעה אחת (רש"י), ואסור בהנאה לר' יהודה כפי שהיה קודם הנתינה (רמב"ם; שטמ"ק).

**ב.** הכהן אינו חייב לקבל הפטר-חמור ואין מצות פדיה מתקיימת בנתינה זו, ואולם אין איסור ליתן לו, כשם שאין איסור ליתן לישראל אחר והוא יפדה. ויש מקום להסתפק האם כשנותן לכהן את החמור, מקיים בזה מצות נתינה (עפ"י חזו"א יו, ובבאר דברי מהרא"י).

**ג.** המפריש טלה לפדיון חמורו כבר נכנס לרשות הכהן, ולכן אם מת – מת לכהן ואין הבעלים חייבים בשה אחר. והכהן נהנה מן הטלה שמת (יא:). רבי אליעזר חולק וסובר שהמפריש פדיון פט"ח עדיין הוא ברשותו, וכשמת – מת לבעלים וחייב באחריותו (שהוקש לפדיון בכור אדם שחייב באחריותו עד שיגיע ליד כהן (כדלהלן נא)). וחכמים סוברים אך – חילק. ראב"ד עדיות ז, א). ומודה רבי אליעזר בספק פטר חמור שאין צריך ליתן הפדיון לכהן אלא ישראל מפריש שה והוא שלו.

העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פט"ח שמת – שאין כאן לכהן כלום (גם הם סוברים כחכמים שאין הבעלים חייב באחריותו, והכהן נהנה מהטלה המת. עפ"י תפארת ישראל).

הלכה כחכמים (רמב"ם בכורים יב, ה). הלכך מברכים על הפדיון בשעת הפדיה, בשה או בשווי, ולא בשעת הנתינה לכהן כבפדיון הבן – כיון שמיד בשעת הפדיון נגמרה המצוה (ראשונים).

**ד.** המפריש שה לפדיון פטר-חמורו, ומת החמור; לר' אליעזר – ייקבר, שלשיתתו לא חל הפדיון עד שיגיע ליד כהן, הלכך נשאר החמור כשהיה ואסור בהנאה (שסובר כר' יהודה). ולחכמים – אין צריך להקבר, כיון שכבר חל הפדיון והותר איסורו.

אעפ"י שלר"א לא חל הפדיון עד הנתינה לכהן ולכך אם מת החמור לאחר שהפריש השה אין צריך ליתן השה לכהן, מ"מ בספק-פטר-חמור מצריך ר"א להפריש שה לעצמו כנ"ל – כי במקום שאין צריך ליתן לכהן כגון בספק, נשלמה מצות הפדיון בהפרשה, ורק כשצריך ליתן לכהן לא הושלם הפדיון קודם הנתינה, משום ההקש לבכור אדם.

**טז. א.** מה דינו של 'נדמה' לענין מעשר בהמה?

**ב.** האם בהמת שביעית חייבת בבכורה ובמתנות, אם לאו?

**ג.** עיסת שביעית – מהי בחיוב חלה?

**ד.** דמי הערכין – האם הם נקבעים לפי שעת הנדר או לפי שעת התשלום?

א. נדמה פטור ממעשר בהמה. ואפילו דומה במקצת סימנים לאמו. (תחת תחת מקדשים. ואינו כבכור לענין זה).

הרמב"ם השמיט זאת. ובשפת-אמת צדד שהרמב"ם נקט להלכה שנדמה חייב במעשר, וסובר שתירוץ הגמרא כאן דיחוי בעלמא הוא. ע"ש.

ב. בהמת שביעית פטורה מן הבכורה (לאכלה אמרה תורה, ולא לשרפה, והרי אימורי הקרבן נשרפים. והרמב"ם פירש לימוד אחר). וחייבת במתנות (שהן בכלל לאכלה).

ג. עיסת שביעית חייבת בחלה (לדרתיכם), והאוכל ממנה עד שלא הורמה חלתה – במיתה. משמע בגמרא שאם נטמאה חלה – דינה בשרפה כשאר חלה טמאה.

ד. הערכין – כשעתן, כלומר שעת הערך; שאם נשתנה גילו בזמן התשלום – משלם כפי שעה שנדר (רש"י).

זמן מצות פדיית פטר חמור, לכתחילה ובדיעבד – נתבאר לעיל י.

## דף יג

יז. מצות פדיית פטר חמור ומצות עריפתו, איזו מהן קודמת? אלו מצוות נוספות אינן אמורות לכתחילה אלא כאפשרות חילופית?

מצות הפדייה קודמת למצות עריפה (אם לא תפדה וערפתו).

מצות יעידה (של האדון לאמתו העבריה) קודמת למצות הפדייה (שפודה עצמה ויוצאת. אשר לא יעדה והפדה).

מצות היבום קודמת למצות חליצה, ככתוב – בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה. ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו: מצות חליצה קודמת.

העמידו (ביבמות לט) משנה זו כאבא שאול, אבל חכמים אומרים יבמה יבא עליה מכל מקום. ולכן אמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק: חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה, כי סברו לבסוף כרבנן.

הרי"ף והרמב"ם פסקו כחכמים, ורבנו תם פסק כאבא שאול. וכן חזר ופסק רבנו חננאל.

מצות הגאולה (של המקדיש שדהו) – באדון, הוא קודם לכל אדם (ואם לא יגאל ונמכר בערכך).

בזמן הזה, כיון שפודים לכתחילה על שוה פרוטה ואין להקדש הפרש אם יפדה הבעלים או אחר – אין אמור דין זה (עפ"י תוס' ערכין כז).

מצות הקדימה בכל אלו, אין כופים עליה אלא נתנה תורה רשות להמנע מהן, שהרי נאמר בהן אם לא. ורק בגאולת אדון שנינו (בערכין כז) שכופים אותו לגאול – כדי שלא יבואו לידי תקלה אם יהנו ממנה (עפ"י תוס' ערכין כז. מנחת חינוך כג, כב).